

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

IV етап. Практическая работа за компьютером.

На заключительном этапе мероприятия учащиеся выполняют практическую работу: подготовить презентацию по итогам полученной на занятии информации об одной из планет Солнечной системы.

V этап. Подведение итогов игры, награждение участников команд

Учитель. Победила та команда, которая набрала наибольшее количество баллов и поучает за это звание «Лучшая служба спасения Инфо».

Оценочный лист

№ команды	Загадки	Ребусы	Кроссворд	Практическая работа	Защита проектов	Ито го
I						
II						
III						

Наш опыт свидетельствует, что разнообразие внеклассной деятельности способствует самореализации ребенка, повышению его самооценки, уверенности в себе, т.е. положительному восприятию самого себя. Включение учащихся в различные виды внеклассной работы по информатике обогащает их личный опыт, знания о разнообразии человеческой деятельности, углубляет необходимые практические умения и навыки в области информатики, способствует формированию интереса к ее изучению.

Литература:

1. Занимательная информатика [электронный ресурс] // Режим доступа к <http://qwerty200636.narod.ru/zagadka.html>
2. Ребусы по информатике [электронный ресурс] // Режим доступа к <http://igraza.ru/>
3. Фестиваль педагогических идей «Открытый урок» [электронный ресурс] // Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/314405/>

Дегтярџова О. Г.*

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ВАДАМИ

У статті висвітлюються питання особливостей розвитку продуктивного мислення, творчості в дітей з інтелектуальними вадами та їх вплив на поліпшення навчального процесу в початковій школі. Розглянуто причини недорозвитку творчих здібностей та продуктивного мислення учнів з інтелектуальними вадами.

Одним із найважливіших завдань розвитку освіти є успішна адаптація людини в суспільстві, прояв її як особистості. І, власне, успішність цієї адаптації залежатиме не стільки від знань, умінь, навичок, скільки від особистісного розвитку

* © Дегтярџова О. Г.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

ї здатності бути гнучким у розв'язанні найрізноманітніших життєвих проблем. Значне місце в цьому процесі належить творчим здібностям та продуктивному мисленню людини.

У дітей з інтелектуальними вадами пізнавальні інтереси нерозвинені. Дослідження Н.Г. Морозової показали, що в учнів спеціальної школи можна сформулювати інтерес до процесу виконання пізнавальних задач, але він є пасивним і нестійким. Мисленнєва діяльність таких дітей характеризується: уповільненням темпу, інертністю, стереотипністю, конкретністю, некричичністю [3].

В олігофренопедагогіці (Синьов В.М., 1988) розроблено ряд умов реалізації принципу корекційної спрямованості навчально-виховного процесу в спеціальній школі, які відображають педагогічні закономірності його впливу на інтелектуальний розвиток дітей-олігофренів [1].

Однією з таких умов є те що в навчально-виховній роботі зі школярами з інтелектуальними вадами корекційний ефект умовлений забезпеченням активізації та формуванням їх продуктивного мислення, яке підвищує свідомість засвоєння інформації та мотивацію пізнавальної діяльності.

З огляду на актуальність вищезазначеного метою нашої статті є розкриття теоретичних засад та практичного досвіду розвитку продуктивного мислення в молодших школярів з інтелектуальними вадами.

Продуктивне мислення – це здатність дитини продукувати власні ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих. Воно розвивається тоді, коли дитина:

- розв'язує нестандартні завдання;
- шукає нові підходи до стандартних;
- самостійно освоює навколишній світ.

Максимум діяльності учнів, мінімум втручання вчителя, ініціатива, творчий пошук, задоволення від процесу мислення, самостійність, пошук нових шляхів розв'язку, допитливість, кмітливість, опора на почуття та емоції (здивування, зацікавленість) – ось ті наріжні камені, на яких базується продуктивне мислення дитини [4].

На думку Ольги Михайлівни Гісь, кандидата фізико-математичних наук, психолога, учителя вищої категорії: «Сучасні шкільні програми зосереджені здебільшого на розвитку логічного мислення, не надаючи достатньої уваги творчому мисленню дитини. Для логічного мислення характерною є здатність аналізувати, оцінювати, сортувати інформацію. Але для продуктивного мислення цього замало. Потрібно розвинути в дітей уміння продукувати нові ідеї, мислити творчо, оригінально, сміливо, бачити проблему в цілому, тобто творчо мислити. Зрозуміло, що для гармонійного розвитку особистості потрібна інтеграція обох типів мислення.» [4, с.5].

У процесі пізнання недостатньо відтворення лише старих зв'язків. Для того, аби глибше проникнути в дійсність, іноді

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

потрібно відійти від неї. Тому творчість починається вже тоді, коли знання, які є в людини, не задовольняють її, і вони ставлять нові питання та знаходять загадки, здавалося б, у звичних речах.

Українські та зарубіжні психологи (Г.С. Костюк, Дж. Гілфорд) дійшли висновку, що творче мислення є сукупністю тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості. У творчому мисленні домінують чотири особливості, зокрема оригінальність розв'язання проблеми, семантична гнучкість, що дає змогу бачити об'єкт під новим кутом зору, образна адаптивна гнучкість, яка вможливорює зміну об'єкта з розвитком потреби в його пізнанні, семантична спонтанна гнучкість як продукування різних ідей щодо невідомих ситуацій [5].

За висловленням С.Л. Рубінштейна, якщо мислення ще не «виступає як відкриття нових знань», воно саме ще не «доходить до знань», не «відкриває їх», то психологи називають такий підхід репродуктивним. Більш високий рівень мислення – продуктивний – характеризується тим, що мислення на даному рівні виступає вже як «продуктивний процес», здатний приводити до нових знань» [6, с. 44]. Він виступає тоді, коли учень активізує знання; аналізує і завдання, і знання; відбирає з великої кількості знань ті, які необхідні для виконання даних завдань; зіставляє завдання й знання; аналізує умови завдань і відкриває потенційні можливості знань, як інструмент розв'язання завдань. До характеристики продуктивного мислення відноситься те, що в педагогіці прийнято називати дієвістю знань і виражається в здатності учня при оволодінні новими знаннями користуватися вже засвоєними; у готовності і вмінні самостійно застосовувати знання до розв'язання практичних завдань у навчальному, суспільному житті, у використанні знань для вироблення самостійних оціночних суджень. Взаємозв'язок репродуктивного й продуктивного мислення простежується в характері і структурі пізнавальної діяльності учнів, яка складається з відтворювального і творчого процесів. Відтворення складає підготовчий етап до творчості, а творчість – це самостійна основна ланка.

Творча діяльність – це здатність дивуватися й пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; це спрямованість на відкриття нового, здатність до усвідомлення свого досвіду.

Розвиток творчості залежить не лише від інтелектуального рівня, а й від особистісних якостей, потреб індивіда, виховного впливу на нього (рис. 1).

У дітей з інтелектуальними вадами творчість є недорозвиненою, тому що відсутні або недостатні умови для її розвитку, а саме: фізичні, соціально-економічні, психологічні; відсутній ранній початок розвитку творчих здібностей, заздалегідь створене середовище стимуляції творчої діяльності,

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

максимальне напруження творчих сил; свобода у виборі діяльності, способів праці, у чергуванні справ, у тривалості занять однією якоюсь справою; відсутність допомоги дорослих; наявність комплексу переживань, негативних оцінок, негативного ставлення з боку оточуючих до учнів, упередженість вихователів, учителів та їхньої установки щодо обмеженості творчих можливостей дітей з інтелектуальними вадами, психічна пасивність дітей-олігофренів, низька розумова працездатність [2].

Рис. 1 Основні показники творчих здібностей школяра

Але, використовуючи спеціальні корекційні засоби та методи, спрямовані на знімання емоційної напруги, скутості, комплексу неповноцінності, які підвищують творчі можливості, можна розвинути творчі здібності в дітей з інтелектуальними вадами, які раніше здавались зовсім неспроможними до творчості.

Так, у Таврійській спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті в початкових класах раніше при розподілі годин варіативної складової перевага надавалась:

- удосконаленню вмінь і навичок учнів із предметів інваріантної складової навчального плану;
- індивідуальній роботі.

Та у вчителів початкових класів виникли сумніви в доцільності використання варіативної складової. Адже зі стін школи повинен вийти випускник з якомога більш сформованими компетенціями.

Можливо, у 1-2 класах потрібно додержуватися традиційних форм використання варіативної складової. Та з 3-4 класів можна ризикнути перейти на курс за вибором «Розвиток продуктивного мислення».

Молодший шкільний вік є найбільш сприятливим для розвитку пізнавальної сфери дітей. Навчання повинно бути розвивальним. Проте не будь-яке навчання сприяє розумовому розвитку. Якщо дитині лише повідомляти цифри, факти, то навряд чи вона сформується як творча особистість. Навчання повинно біти цікавим, захоплюючим, але не надто легким, оскільки труднощі – відправні точки мислення.

Отже, завдання педагогів полягає в тому, щоб учити дітей

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

мислити, максимально використовуючи можливість, які дала людям природа, розвивати мислення та творчі здібності. Нестандартність роботи педагогічного закладу, полягає в тому, що учні мають інтелектуальні вади. Тому постає питання, чи справляться вони із цією роботою і чи потрібна вона їм.

Для відповіді на дане питання нами було відібрано групу учнів – 10 дітей (4 класу), придбаний спеціальний підручник «Планета міркувань» – навчальний посібник із розвитку мислення для 2 класу та Методичний посібник для вчителів за авторством О.М. Гісь.

Ольга Михайлівна Гісь більш як 10 років своєї науково-педагогічної діяльності присвятила проблемі навчання дитини думати й творити. У сучасній школі формується вміння мислити, але немає предмета, який би цілеспрямовано навчав дітей мислити, мислити як логічно, так і творчо, нестандартно, евристично. О.М. Гісь розробила та апробувала навчальну програму з логіки та нестандартного мислення для учнів початкової школи. Це є інтегрований курс «Розвиток продуктивного мислення», розроблений на стику логіки, математики та психології, який вивчається як експериментальний предмет у Львівській школі першого ступеня «Джерельце» впродовж 9 років, а також і в інших школах м. Львова, Києва та багатьох міст України.

Заняття проводилися раз на тиждень. Були розглянуті такі теми:

- «Розвиток просторової уяви та орієнтації»,
- «Розвиток невербального логічного мислення»,
- «Розвиток вербального (словесного) логічного мислення»,
- «Евристичне мислення».

Діти вчилися спостерігати, узагальнювати, класифікувати, порівнювати, аналізувати, знаходити закономірності, проводити аналогії, схематично мислити, виділяти суттєве, працювати із прислів'ями та приказками, читали шифрограми, вирішували задачі на розкодування, працювали з анаграмами, монограмами, кросвордами, чайнвордами.

Були використані такі форми роботи: індивідуальна, у парах, групова, командні естафети, конкурси, вікторини, змагання, тренінги, урок-гра, урок-лабораторія.

Спочатку дітям було важко, але максимум діяльності учнів, мінімум утручання вчителя, ініціатива, творчий пошук, задоволення від процесу мислення, самостійність, допитливість, кмітливість, опора на почуття та емоції (здивування, зацікавленість) – зробили своє діло. Учні справлялися з роботами, більше того – вимагали ще додаткових занять, з'явилися лідери, які майже самостійно виконували свої завдання й допомагали іншим.

Проведений експеримент виявився вдалим та корисним. Тепер з 3-4 класів ми перейшли на курс за вибором «Розвиток продуктивного мислення». Для використання в спеціальній

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

школі дану програму курсу нами було спрощено та адаптовано для молодших школярів з інтелектуальними вадами.

Програма курсу має на меті: стимулювати мислення дітей, навчити їх основних операцій та прийомів мислення, розвинути кмітливість, просторову уяву, пам'ять та увагу.

Сформовані під час занять навички мисленнєвої діяльності допомагають дітям у засвоєнні предметів шкільної програми.

Отже, навчаючи та виховуючи дітей з інтелектуальними вадами, учитель має розвивати їхні мислення, творчі здібності, максимально використовуючи можливості, які дала їм природа. Адже саме творча особистість спроможна не лише само-реалізуватися, а й активно й ефективно впливати на розвиток суспільства.

Література:

1. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: Учебное пособие. – Донецк: Лебідь, 2002. – 137 с.
2. Лурія О.Р. Розумово відстала дитина / Спеціальна психологія. Тексти, Частина 1 / за ред. М.П. Матвеевої С.П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, Інформаційно-видавничий відділ, 1999. – 158 с.
3. Морозова Н.Г. Формирование познавательных интересов у детей дошкольного возраста с отклонениями в развитии // Дефектология. – 2007. – №3. – С. 23-26.
4. Планета Міркувань: метод. посіб. для вчителів / О.М. Гісь, І.В. Філяк. – К.: Ін-т сучас. підруч., 2009. – 192 с.
5. Романець В.А. Психологія творчості: навчальний посібник. – 2-ге вид., доп. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
6. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника: 3-е изд. – М.: Просвещение, 1986. – 192 с.

Зайшлий Ю. О.*

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ В 9 КЛАСІ

У статті містяться елементи аналізу можливостей використання комп'ютера на уроках біології на базі класифікації комп'ютерних програм за дидактичними цілями, створеної Савченко З. В., подаються приклади подачі та використання матеріалу на уроках з використання комп'ютера, а також подається інформація з досвіду роботи щодо створення та використання комп'ютерної презентації на вступному уроці-лекції з теми «Травна система» у розділі «Біологія людини» (9 клас).

Видатний учений І.П. Павлов писав: «Людина як, звичайно, система (інакше кажучи – машина)... підкоряється неминучим і єдиним для всієї природи законам, але... єдина по найвищому саморегулюванню. Машин, що саморегулюються, ми вже достатньо знаємо серед творинь людських рук. З цієї точки зору, метод вивчення системи людини той же, як і всякої іншої системи...» [5]. Тобто і машини, і людина, яка створює ці

---

* © Зайшлий Ю. О.